

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

IV. ÚS 440/2023-8

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Miroslava Duriša a sudcov Ladislava Duditša (sudca spravodajca) a Libora Duľu v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľov [REDACTED]

[REDACTED], zastúpených advokátskou kanceláriou BIZOŇ & PARTNERS s. r. o., Hviezdoslavovo námestie 25, Bratislava, IČO 36 833 533, konajúcou prostredníctvom advokáta a konateľu JUDr. Juraja Bizoňa, LL.M., proti uzneseniu Okresného súdu Nitra č. k. 17 C 341/2015-457 z 2. júna 2023 takto

r o z h o d o l :

Ústavnú sťažnosť **o d m i e t a .**

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľov a skutkový stav veci

1. Sťažovatelia sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 3. augusta 2023 domáhajú vyslovenia porušenia svojho základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a podľa čl. 36 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd, ako aj práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd uznesením Okresného súdu Nitra (ďalej len „okresný súd“) č. k. 17 C 341/2015-457 z 2. júna 2023 (ďalej len „napadnuté uznesenie“). Sťažovatelia navrhujú napadnuté uznesenie zrušiť a vec vrátiť okresnému súdu na ďalšie konanie.

2. Z ústavnej sťažnosti a priložených príloh vyplýva, že sťažovatelia vystupovali v konaní vedenom okresným súdom o určenie vlastníckeho práva k sporným nehnuteľnostiam v procesnom postavení žalobcov, pôvodne bola žalobkyňou ich právna predchodkyňa, ktorá počas konania zomrela. Rozsudkom okresného súdu č. k. 17 C 341/2015-262 z 24. júna 2021 bola žaloba sťažovateľov zamietnutá a žalovaným bola priznaná náhrada trov konania. Na odvolanie sťažovateľov Krajský súd v Nitre rozsudkom č. k. 7 Co 78/2021-355 z 24. novembra 2022 potvrdil rozsudok okresného súdu. Rozsudok odvolacieho súdu bol napadnutý aj dovolaním, o ktorom dosiaľ nebolo rozhodnuté.

3. O výške trov konania rozhodol vyšší súdny úradník uznesením č. k. 17 C 341/2015-409 z 15. februára 2023, ktorým boli sťažovatelia zaviazaní na náhradu trov konania vo výške 6 565,73 eur. Pri určení tarifnej hodnoty veci postupoval podľa § 10 ods. 2 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška“), pričom vychádzal z hodnoty nehnuteľnosti, ktorá je predmetom konania, podľa znaleckého posudku č. 158/2015 zo 14. júla 2015 predloženého žalovanými (ďalej len „znalecký posudok“), v ktorom bola hodnota predmetnej nehnuteľnosti stanovená na sumu 77 700 eur. Predmetom určenia vlastníckeho práva bol podiel $\frac{1}{2}$ spornej nehnuteľnosti, hodnota sporu bola ustálená na sumu 38 850 eur, odmena za jeden úkon právnej služby bola vo výške 499,57 eur.

4. Sťažovatelia napadli uznesenie vyššieho súdneho úradníka sťažnosťou. Nesúhlasili s určením tarifnej hodnoty za jeden úkon právnej služby podľa znaleckého posudku, ktorý bol vyhotovený pre žalovaných na účely iného súdneho konania a v tomto konaní nebol vykonávaný ako dôkaz. V čase podania žaloby právna predchodkyňa sťažovateľov nemala predstavu o hodnote práva, ktoré je predmetom žaloby, žaloba bola odôvodnená neplatnosťou darovacej zmluvy, ktorá bola vyhotovená v slovenskom jazyku, ktorému ona nerozumela, v darovacej zmluve nebola vyčíslená hodnota nehnuteľnosti. V tejto súvislosti poukázali sťažovatelia na nález ústavného súdu sp. zn. I. ÚS 544/2019. Súdny poplatok pri podávaní žaloby rovnako nebol vyčíslený z hodnoty spornej nehnuteľnosti. V tomto konaní preto nebolo možné určiť hodnotu sporu a táto ani nebola určovaná. Pri určení tarifnej hodnoty za jeden úkon právnej služby preto bolo potrebné postupovať v zmysle § 11 ods. 1 písm. a) vyhlášky.

5. Napadnutým uznesením okresného súdu bola sťažnosť sťažovateľov zamietnutá. Okresný súd uviedol, že znalecký posudok sa týkal nehnuteľností, ktoré boli predmetom určenia vlastníckeho práva v danom konaní, a preto ho súd považoval za jediný relevantný podklad na rozhodnutie o náhrade trov konania. Keďže predmet sporu v danom konaní bol ocenený peniazmi a v konaní nebola preukázaná iná hodnota predmetu sporu, vyšší súdny úradník pri stanovení tarifnej hodnoty podľa § 10 ods. 2 vyhlášky správne vychádzal z ceny uvedenej v znaleckom posudku podľa § 10 ods. 1 vyhlášky, a preto nebolo dôvodné aplikovať pri určení základnej sadzby tarifnej odmeny § 11 ods. 1 písm. a) vyhlášky, čím táto námietka sťažovateľov nebola vyhodnotená ako dôvodná. Tento právny názor okresný súd podporil ustálenou rozhodovacou praxou Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (3 Cdo 58/2012, 2 Cdo 259/2008, 5 Cdo 55/2009, 3 Cdo 100/2009) a ústavného súdu (I. ÚS 119/2012, I. ÚS 176/2017, II. ÚS 478/2014 a I. ÚS 84/2020) a na uvedenom nič nemení ani spôsob vyrubenia súdneho poplatku za podanie žaloby.

II.

Argumentácia sťažovateľov

6. Podľa sťažovateľov k porušeniu označených základných práv malo dôjsť na základe týchto dôvodov:

a) Napadnuté uznesenie je v rozpore s nálezom ústavného súdu č. k. I. ÚS 544/2019 z 28. júla 2020, z ktorého vyplýva, že súd nemôže len formalisticky preberať znenie textu právnej normy, ale predovšetkým musí vždy vychádzať z konkrétnych okolností kauzy. Ako kritérium na určenie, že tarifná hodnota sporu sa bude rátať podľa § 10 ods. 1 vyhlášky, ústavný súd uviedol, že

strany konania si musia pred začatím vedenia sporu predstaviť nákladovosť vedenia súdneho konania, pretože v opačnom prípade by mohla víťazná strana na trovách bezdôvodne profitovať. Zo súdneho spisu vyplynulo, že pôvodná žalobkyňa si v čase podania žaloby nevedela predstaviť nákladovosť súdneho konania. Znalecký posudok bol totiž vypracovaný až po podaní žaloby a bol vypracovaný pre účely úplne iného súdneho konania (18 C 291/201), v ktorom pôvodná žalobkyňa ani sťažovatelia nefigurovali. Znalecký posudok pôvodnej žalobkyni a ani sťažovateľom nikdy nebol doručený a ani daný na vedomie. Znalecký posudok bol do tohto konania predložený až v roku 2023 po právoplatnom skončení veci, a to na účely, aby žalovaná umelo navýšila hodnotu sporu, a tým na sťažovateľoch neoprávnene profitovala. Podporne poukazujú aj na výšku súdneho poplatku, ktorý nebol určený z hodnoty nehnuteľnosti.

b) Napadnuté uznesenie je nepreskúmateľné, okresný súd nedal sťažovateľom odpoveď na ich zásadný argument, že sťažovatelia si nevedeli predstaviť nákladovosť vedenia súdneho konania, preto by bolo v rozpore s princípom spravodlivosti, aby sa hodnota sporu určila zo znaleckého posudku, ktorý bol vyhotovený až po podaní žaloby a pre účely iného súdneho konania, v ktorom neboli sťažovatelia ani ich právna predchodkyňa stranou sporu, s poukazom na nález ústavného súdu č. k. I. ÚS 544/2019-43 z 28. júla 2020.

III.

Predbežné prerokovanie ústavnej sťažnosti

7. Podstatou ústavnej sťažnosti sťažovateľov je namietané porušenie ich základného práva na súdnu ochranu a práva na spravodlivé súdne konanie uznesením okresného súdu, ktorým bolo rozhodnuté o výške trov konania. Nesprávnosť uznesenia vidia sťažovatelia v tom, že pri výpočte trov právneho zastúpenia vychádzal okresný súd z tarifnej hodnoty vypočítanej podľa § 10 ods. 1 vyhlášky, teda z hodnoty nehnuteľnosti určenej na základe znaleckého posudku, ktorý nebol súčasťou súdneho spisu, ale bol vyhotovený na účely iného súdneho konania, pri podaní žaloby si teda pôvodná žalobkyňa nebola vedomá skutočnej hodnoty sporu, závery napadnutého uznesenia okresného súdu sú preto v rozpore s princípom spravodlivosti, ako aj s nálezom ústavného súdu vo veci sp. zn. I. ÚS 544/2019. Na tento argument sťažovateľov pritom okresný súd vôbec nereagoval.

8. Rozhodovanie o náhrade trov konania je integrálnou súčasťou súdneho konania, a preto všeobecný súd pri poskytovaní súdnej ochrany podľa čl. 46 ods. 1 ústavy môže rozhodnutím, ako aj postupom predchádzajúcim jeho vydaniu, ktorý nie je v súlade so zákonom, porušiť základné právo účastníka konania na súdnu ochranu (obdobne II. ÚS 56/05). Obsahom základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy je *ratione materiae* aj právo na rozhodnutie o trovách konania, resp. o náhrade trov konania v súlade so zákonom (Robins c. Spojené kráľovstvo z 23. 9. 1997).

9. Rozhodovanie o trovách konania pred všeobecnými súdmi je zásadne výsadou týchto súdov, pri ktorom sa prejavujú atribúty ich nezávislého súdneho rozhodovania. Ústavný súd preto iba celkom výnimočne podrobnejšie preskúmava rozhodnutia všeobecných súdov o trovách konania, keďže táto problematika by mohla dosiahnuť ústavnoprávny rozmer len v prípade, že postup všeobecného súdu extrémne vybočuje z pravidiel upravujúcich súdne konanie v dôsledku jeho závažného pochybenia (I. ÚS 121/2021, IV. ÚS 348/2011, IV. ÚS 654/2020, IV. ÚS 478/2021).

10. Ústavný súd preskúmal obsah odôvodnenia napadnutého uznesenia okresného súdu a takéto extrémne vybočenie alebo pochybenie v ňom nezistil. Okresný súd napadnutým uznesením rozhodol o sťažnosti sťažovateľov, pričom k námietke smerujúcej k nepoužiteľnosti znaleckého posudku uviedol, že ide o znalecký posudok, ktorý odráža hodnotu nehnuteľnosti v čase podania žaloby, predmetom jeho ocenenia sú sporné nehnuteľnosti. Argumentácia sťažovateľov teda neostala nepovšimnutá, pričom odpoveď súdu je logická a zrozumiteľná.

11. Argumentovaním nálezom ústavného súdu č. k. I. ÚS 544/2019-43 z 28. júla 2020 sťažovatelia smerovali k záveru o možnosti aplikácie § 11 ods. 1 písm. a) vyhlášky, ktorý sa aplikuje v prípadoch, ak hodnotu sporu nemožno vyčísliť. V tomto kontexte ústavný súd poukazuje na skutkové okolnosti, ktoré boli v náleze č. k. I. ÚS 544/2019-43 z 28. júla 2020 zohľadňované, a to že predmetom konania o veci samej bolo určenie vlastníckeho práva, pričom sťažovateľka ako žalobkyňa z dôvodu podania protestu prokurátora nadobudla vlastnícke právo, ktoré bolo predmetom jej žaloby, žaloba bola preto vzatá späť a konanie zastavené, náhrada trov konania bola priznaná žalovanej strane. Spornou pre strany sporu nebola aplikácia § 10 ods. 2 vyhlášky, ale hodnota predmetu sporu (tarifná hodnota), z ktorej sa vypočítala základná sadzba tarifnej odmeny, pričom podľa ústavného súdu žaloba sťažovateľky bola podaná dôvodne, k jej späťvzatiu viedli objektívne dôvody – protest prokurátora, na ktorý sťažovateľka nemala dosah, ale v ktorého dôsledku bola zabezpečená ochrana jej vlastníckeho práva.

12. V tomto kontexte ústavný súd pripomína, že otázku oceníteľnosti predmetu konania je potrebné skúmať v každom prípade jednotlivo so zreteľom na účinky meritórneho rozhodnutia súdu na strany konania (napr. II. ÚS 226/2012, II. ÚS 492/2013, I. ÚS 92/2020, I. ÚS 111/2020, IV. ÚS 5/2021). V prípade sťažovateľov predmetom konania v merite veci bola žaloba o určenie vlastníckeho práva. Účinky meritórneho rozhodnutia všeobecných súdov o tom, že niekomu svedčí vlastnícke právo, znamenajú, že niektorá zo strán sporu priamo nadobudne alebo stratí vlastnícke právo k nehnuteľnosti. Aplikácia § 10 ods. 1 vyhlášky okresným súdom je v tomto prípade na mieste a zodpovedá, ako to aj okresný súd v napadnutom uznesení uviedol, judikatúre vyšších súdnych autorít, preto nejaví známky arbitrárnosti ani zjavného excesu, ktorý by si vyžadoval zásah zo strany ústavného súdu.

13. Rozdiel medzi oceníteľným (§ 10 ods. 2 vyhlášky) a neoceníteľným (§ 11 ods. 1 vyhlášky) predmetom konania je rozhodný pre určenie základnej sadzby tarifnej odmeny advokáta. Pri aplikácii § 11 ods. 1 písm. a) vyhlášky má rozhodujúci význam najmä v ňom uvedené slovné spojenie, ak nie je možné vyjadriť hodnotu veci alebo práva v peniazoch. Vyjadriť hodnotu predovšetkým znamená vysporiadať sa so skutočným obsahom predmetu konania, teda s tým, aké účinky má pre strany sporu rozhodnutie súdu vo veci (II. ÚS 492/2013, IV. ÚS 187/2018, I. ÚS 92/2020, I. ÚS 111/2020). Pri určovacích sporoch je potrebné rozlišovať dve kategórie. Do prvej kategórie patria spory, ktorých výsledkom je rozsudok, ktorý deklaruje vlastníctvo peniazmi oceníteľnej veci, a preto je úplne opodstatnené, aby sa za tarifnú hodnotu veci považovala hodnota veci. Druhú kategóriu tvoria spory, ktorých výsledkom nie je deklarácia vlastníctva, ale určenie iného právneho vzťahu. V týchto prípadoch nie je možné hodnotu predmetu sporu vyjadriť v peniazoch, čo zakladá použitie § 11 ods. 1 písm. a) vyhlášky (I. ÚS 58/2021, III. ÚS 114/2021).

14. K otázke použiteľnosti znaleckého posudku ústavný súd poukazuje na závery rozhodnutia vo veci sp. zn. III. ÚS 600/2022, ktoré sa týkalo postupu súdu pri stanovení náhrady trov právneho

zastúpenia v konaniach o určenie vlastníckeho práva k nehnuteľnostiam. V tomto rozhodnutí ústavný súd uviedol, že ak žiadna zo sporových strán nepredloží znalecký posudok o hodnote nehnuteľností, ktorá je sporná, je všeobecný súd povinný postupovať analogicky podľa § 264 CSP a určiť hodnotu nehnuteľností podľa svojho odhadu, ktorý zároveň musí byť logicky zdôvodnený. Vhodným podkladom na takéto určenie môžu byť aj vyjadrenia realitných kancelárií, avšak, ako už bolo uvedené, tieto musia zohľadňovať cenu nehnuteľností ku dňu začatia poskytovania právneho zastúpenia. Vo veci sp. zn. III. ÚS 600/2022 ústavný súd pripustil aj to, že v niektorých prípadoch nebude možné takýmto spôsobom postupovať, osobitne vtedy, ak od začatia poskytovania právnej služby už uplynulo aj viac ako 10 až 15 rokov alebo ak pôjde o veľmi špecifickú nehnuteľnosť. V týchto situáciách je namieste pri určení výšky trov právneho zastúpenia vychádzať z jednej trinástiny výpočtového základu v súlade s § 11 ods. 1 písm. a) vyhlášky. Ústavný súd však zdôraznil, že správnosť postupu všeobecného súdu bude vždy záležať od konkrétnych okolností prípadu.

15. Sťažovatelia nespochybňujú výšku stanovenej hodnoty nehnuteľnosti, ale spôsob jej ocenenia, ktorý nebol vykonaný v tomto súdnom konaní. Sťažovatelia v podstate spájajú nedostatky znaleckého posudku formálnej, resp. procesnej povahy s následkom nemožnosti ocenenia hodnoty sporu, čo nemožno akceptovať. Pre určenie hodnoty sporu je významné, ako to aj okresný súd vyjadril, že predmetom oceňovania boli sporné nehnuteľnosti a ich hodnota časovo zodpovedala obdobiu podania žaloby. Zároveň okresný súd uviedol, že iný znalecký posudok nebol v konaní predložený.

16. Tvrdená nevedomosť právnej predchodkyne sťažovateľov, ktorá mala byť dôvodom na aplikáciu § 11 ods. 1 písm. a) vyhlášky, opierajúc sa o závery nálezu ústavného súdu č. k. I. ÚS 544/2019-43 z 28. júla 2020, rovnako neobstojí, keďže, ako už bolo uvedené, v označenom náleze nebola konštatovaná možnosť aplikácie § 11 ods. 1 vyhlášky v konaniach o určenie vlastníckeho práva, práve naopak, bola potvrdená správnosť aplikácie § 10 ods. 1 vyhlášky, spornou bola výška hodnoty sporu. V tomto prípade bolo podstatné, že hodnotu sporu bolo možné určiť, a to už pri podaní žaloby, a nie to, či hodnota sporu aj bola určená pred, resp. pri podaní žaloby.

17. O zjavnej neopodstatnenosti návrhu možno hovoriť vtedy, keď namietaným postupom alebo rozhodnutím orgánu štátu nemohlo vôbec dôjsť k porušeniu toho základného práva alebo slobody, ktoré označil navrhovateľ, a to buď pre nedostatok vzájomnej príčinnej súvislosti medzi označeným postupom alebo rozhodnutím orgánu štátu a základným právom alebo slobodou, ktorých porušenie sa namietalo, prípadne z iných dôvodov. Za zjavne neopodstatnený návrh preto možno považovať ten, pri ktorého predbežnom prerokovaní ústavný súd nezistil žiadnu možnosť porušenia označeného základného práva alebo slobody, ktorej reálnosť by mohol posúdiť po jeho prijatí na ďalšie konanie (m. m. I. ÚS 66/98, I. ÚS 110/02, I. ÚS 88/07).

18. Vzhľadom na uvedené ústavný súd odmietol ústavnú sťažnosť sťažovateľov podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) ako zjavne neopodstatnenú.

19. Ústavný súd identifikoval, že k podanej ústavnej sťažnosti nebola priložená plná moc na zastupovanie v konaní pred ústavným súdom udelená sťažovateľom [REDAKOVANÉ], ústavná

sťažnosť bola spísaná advokátom JUDr. Jurajom Bizoňom, LL.M. Vzhľadom na odmietnutie ústavnej sťažnosti pre jej zjavnú neopodstatnenosť ústavný súd nepovažoval za potrebné a hospodárne aplikovať postup podľa § 56 ods. 3 zákona o ústavnom súde a vyzvať sťažovateľa [REDAKOVANÉ] na predloženie plnej moci udelenej advokátovi na zastupovanie v konaní pred ústavným súdom, pretože ani po odstránení tohto nedostatku by nemohol prijať iný záver ako ten, ktorý je uvedený vo výroku tohto rozhodnutia (I. ÚS 392/2021).

20. Z dôvodu odmietnutia ústavnej sťažnosti ako celku sa ústavný súd už ďalšími procesnými návrhmi sťažovateľov uvedenými v ústavnej sťažnosti nezaoberal.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 5. septembra 2023

Miroslav Duriš
predseda senátu